ÖZBEK TÜRKÇESİNDE FARSÇA SON EKLERLE OLUŞTURULAN MESLEK ADLARI

OCCUPATIONAL NAMES CREATED WITH PERSIAN SUFFIXES IN UZBEK TURKISH

DOI: 10.33404/anasay.1187278

Çalışma Türü: Araştırma Makalesi / Research Article[1]

Nursan ILDIRI*

ÖZ

15. yüzyıldan 19. yüzyılın sonlarına kadar varlığını devam ettiren Çağatay Türkçesinin günümüzdeki temsilcisi olan Özbek Türkçesinde hem söz varlığı hem de gramatikal açıdan Farsçanın etkisi oldukça fazladır. Bu dilin tarihsel sürecinde İslamiyet'in kabulü, günümüzde ise Özbekistan, Tacikistan ve Afganistan'da yaşayan Özbek ve Taciklerin coğrafi yakınlığının da etkisiyle kurdukları sosyal ve kültürel etkileşimler söz varlığına önemli derecede etki etmiş ve bu durumun neticesinde Farsça pek çok kelime ve gramer unsuru Özbek Türkçesinin aslî unsurları hâline gelmiştir. Bu çalışmada Özbek Türkçesinde Farsça son ek olan ya da son ek gibi kullanılan yapım unsurlarıyla oluşturulmuş meslek adları ile ilgili söz varlığı Özbek Dilinin İzahlı Lügati esas alınarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özbek Türkçesi, Sözcük Türetimi, Farsça Son Ekler, Meslek Adları.

1- Makale Geliş Tarihi: 11. 10. 2022 Makale Kabül Tarihi: 17. 11. 2022

* Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, nursan.aslan@atauni.edu.tr, **ORCID ID** https://orcid.org/0000-0002-0689-4557.

ABSTRACT

In Uzbek Turkish, which is the current representative of Chagatai Turkish, which continued its existence from the 15th century to the end of the 19th century, the influence of Persian is quite high in terms of both vocabulary and grammar. The acceptance of Islam in the historical process of this language as well as the social and cultural interactions established by the geographical proximity of the Uzbeks and Tajiks living in Uzbekistan, Tajikistan and Afghanistan today have had a significant impact on the vocabulary, and as a result of this situation, many Persian words and grammatical elements have become the essential elements of Uzbek Turkish. In this study, the vocabulary related to occupational names, which are created with Persian suffixes or derivational morphemes used as suffixes in Uzbek Turkish, has been determined based on the Explanatory Dictionary of the Uzbek Language.

Keywords: Uzbek Turkish, Word Derivation, Persian Suffixes, Occupational Names.

Giriş

Tarih boyunca çok farklı dillerle etkileşim içerisinde olan Türkçe İslamiyet'in kabulüyle beraber Tanzimat dönemine kadar Arapça ve Farsçanın etkisi altındadır. Bu etkinin nedenleri arasında din, ortak tarih, ortak coğrafya, ortak kültür ve edebiyat gösterilebilir (Özlük, 2009, s. 1). İranlılar ve Türkler uzun süren komşuluk ilişkisi sırasında birbirlerinden pek çok şey öğrenmişlerdir. İki dil arasındaki kelime alışverişinin çok önemli bir boyutta olduğunu gösteren bir çalışmada[2] Fars ve Türk dilleri sözlüklerinin 7000 ortak sözcüğe sahip olduğu ifade edilmektedir. İki dil arasında kelime alışverişinin yanı sıra ön ek, son ek gibi dilbilgisel alıntıların da oldukça fazla olduğu görülmektedir (Karaağaç, 2008: s. XI, XII). Diller arasındaki dilbilgisel alıntılar sözcük alıntılarından daha güç fark edilebilirler. Bu dilbilgisel alıntılar diller arasındaki çok köklü olan bir ilişkiyi ifade eder (Karaağaç, 2015, s. XI, XII, 28).

Kelime yapımı Türkçede mevcut isim veya fiil kök ve gövdelerine yapım eklerinin getirilmesiyle gerçekleştirilir. Bir dilin söz varlığını zenginleştirmede kullandığı en önemli yöntemlerden biri türetme yöntemidir. Bu türetme yöntemi

2- Dilberipur, A. (1995). Türkçe-Farsça Ortak Kelimeler Sözlüğü, Ankara.

her zaman öz kaynaklı süreçler işletilerek oluşturulmaz. Söz varlığını oluşturmada yabancı kaynaklı süreçlerin de işletildiği görülmektedir. Özbek Türkçesinde sadece Türkçe yapım ekleri değil aynı zamanda yabancı dillerden geçen yapım unsurları da kelime türetme de kullanılmaktadır.

Farsçada müstakil bir kelime olduğu hâlde Özbek Türkçesinde anlam ve kullanım itibariyle ek gibi kullanılan yapım unsurları da mevcuttur. Özbek Türkçesinin söz varlığının önemli bir kısmını oluşturan bu eklerin genellikle Arapça ya da Farsça bir sözcükle bir araya gelerek yeni bir sözcük oluşturduğu ifade edilebilir (Tolkun, 2002, s. 337). Farsçada fiilden türemiş sıfatların oluşumunda fiillerin emir gövdesinden yararlanılmaktadır. Farsça fiillerin emir gövdeleri Türkçede /-Ar/ ve /-An/ sıfat-fiil eklerine karşılık gelmektedir (Gürsu, 2013: s. 41). Özbek Türkçesinin leksikolojisi incelendiğinde genellikle meslek adlarının ve geçim için zaruri olan unsurları ifade eden sözcüklerin Farsçadan alıntılandığı ifade edilebilir (Rasulova, 2020, s. 363).

Türk toplumunun sosyal ve ekonomik hayatında önemli bir işleve sahip olan meslek adlarındaki çeşitlilik çok çeşitli iş kollarında mal ürettiklerinin, ticaret yaptıklarının ve o alanlarda uzmanlaştıklarının bir göstergesidir (Zülfikar, 2007, s. 174). Özbek Türkçesinde meslek adlarının oluşumunda Türkçenin tarihî eklerinden biri olan isimden isim yapan /+CI/ ekinin çok işlek bir şekilde kullanıldığı görülmektedir: suvchi “ekinleri sulayan kişi”, hisobchi “muhasebeci”, qo‘shiqchi “şarkıcı”, tarbiyachi “eğitimci” vb. (Yıldırım, 2020, s. 42). Ancak Farsça son ek ya da son ek gibi kullanılan gramer unsurlarıyla da meslek adlarının oluşturulduğu örnekler oldukça fazladır.

Meslek Adı Yapan Farsça Son Ekler ve Emir Gövdeleri

/+bon/

/+cI/, /+lI/ vazifesinde daha çok meslek bildiren kelimeler türeterek kalıplaşmış kelimelerde kullanılır (Tolkun, 2002, s. 344). Ekin Özbek Türkçesinde b- > v- değişimi sonucunda /+von/ şekli de bulunmaktadır. Bu yapım unsurunun /+von/ şekline uygun tek örnek “qo‘ychi+von-koyun çobanı” sözcüğüdür. Aşağıda /+bon/ eki ile oluşturulduğu tespit edilen meslek adları sıralanmıştır:[3]

3- Tespit edilen örnekler Yeni Özbek Latin alfabesinin alfabetik sistemine göre sıralanmıştır.

bog‘+**bon > bog‘bon:** Bahçıvan, bağban

boz+**bon > bozbon:** Doğancı.

bozor+**bon > bozorbon:** 1. Pazar bekçisi. 2. Pazar yeri yöneticisi, pazar yeri sorumlusu.

bandi+**bon > bandibon:** Gardiyan, muhafız, bekçi.

chirog‘+**bon > chirog‘bon:** Sokak lambalarını yakan kimse, kandilci.

charog‘+**bon > charog‘bon:** Sokak kandillerine bakan kimse, kandilci.

dar+**bon > darbon:** Kapı nöbetçisi, kapı muhafızı.

darvoza+**bon > darvozabon:** 1. Kapı nöbetçisi, kapı muhafızı, kapıcı. 2. Kaleci.

did+**bon > didbon:** (yüksek bir noktadan etrafı gözetleyen asker) Gözcü.

fil+**bon > filbon:** Fil terbiyecisi.

g‘azna+**bon > g‘aznabon:** 1. Hazinedar. 2. Doğal kaynağı keşfederek halkın faydalanmasına yol açan kimse.

kalit+**bon > kalitbon:** Hanlıklar döneminde, sarayın anahtarlarını koruyan ve onlardan sorumlu kimse.

nigoh+**bon > nigohbon:** Nigâhban, gözleyen, bekçi.

pos+**bon > posbon:** Nöbetçi, muhafız, bekçi.

ruh+**bon > ruhbon:** Ruhban, rahipler.

sag+**bon< sagbon:** Köpek bakıcısı.

sar+**bon > sarbon:** Kervanbaşı; deveci, sarban.

saroy+**bon > saroybon (I):** Saray muhafızı.

saroy+**bon > saroybon (II):** Kervansaray sahibi; kervansaray muhafızı.

tarozi+**bon > tarozibon:** Tartıcı.

tim+**bon > timbon:** Pazar alanı bekçisi; bekçi.

xazina+**bon > xazinabon:** 1. Hazinedar. 2. Doğal kaynağı keşfederek halkın faydalanmasına yol açan kimse.

yilqi+**bon > yilqibon:** Yılkı çobanı, at çobanı.

zindon+**bon > zindonbon:** Zindan bekçisi, zindancı.

/+boz/

Özbek Türkçesinde son ek olarak kullanılan bu yapı, bir nesneyi, araç gereci yapma veya tamir etme işi ile meşgul olan şahısları gösteren isimler türetir (Yıldırım, 2020, s. 48). Sonuna getirildiği kelimelere ".. ile oynayan" anlamında birleşik sıfatlar türeten bu ekin "oynamak" anlamındaki "bâhten" fiilinden geldiği bilinmektedir (Çağbayır, 2017, s. 514).

Özbek Türkçesinde "oynayan" anlamında sıfatlar türettiği örnekler de mevcuttur. *başkanaboz* "çocukça, çocuksu", *buyruqboz* "emretmeyi seven, sürekli emreden", *dabdababoz* "gösteriş meraklısı", *gapboz* "boşboğaz, çok konuşan", *hunarboz* "hünerli, maharetli" vb. Bu yapım unsurunun b- > v- ses değişimi sonucunda ortaya çıkan şekli /+voz/ biçimindedir. Ek bu şekliyle iki örnekte karşımıza çıkmaktadır: löttivoz "kukla sanatçısı, kuklacı", masxaravoz "1. (saraylarda söz ve davranışlarıyla hükümdar ve yakınlarını eğlendiren sanatçı) Maskara, soytarı. 2. Özbek halk tiyatrosunda seyirlik oyunlar icra eden, usta-çırak ilişkisiyle yetişmiş profesyonel sanatçı. 3. Göz bağcı, illüzyonist" /+boz/ biçim biriminin meslek adları yaptığı örnekler ise şu şekildedir:

askiya+**boz > askiyaboz:** Usta-çırak ilişkisiyle yetişmiş, söz oyunları ve hazırcevaplıkta usta olan askiya[4] sanatçısı.

bedana+**boz > bedanaboz:** Bıldırcın yetiştiricisi, bıldırcın tutkunu; bıldırcın avcısı.

dovul+**boz > dovulboz:** Davulcu.

dutor+**boz > dutorboz:** 1. (dutar yapıp satan kimse) Dutarcı. 2. (dutar çalan kimse) Dutarcı.

fohisha+**boz > fohishaboz:** (erkek için) Zina yapan, zinacı.

huqqa+**boz > huqqaboz:** Hokkabaz, gözbağcı

kaptar+**boz > kaptarboz:** Güvercin besleyen kimse, kuşçu.

lo'tti+**boz > lo'ttiboz:** Kukla sanatçısı, kuklacı.

masxara+**boz > masxaraboz:** 1. (saraylarda söz ve davranışlarıyla hükümdar ve yakınlarını eğlendiren sanatçı) Maskara, soytarı. 2. Özbek halk tiyatrosunda seyirlik oyunlar

4- (düğünlerde, törenlerde insanları eğlendirmek için, usta-çırak ilişkisiyle yetişmiş sanatçılar arasında) söz oyunları ve hazırcevaplık üzerine kurulu atışma.

icra eden, usta-çırak ilişkisiyle yetişmiş profesyonel sanatçı. 3. Göz bağcı, illüzyonist.

mayna+**boz > maynaboz:** Çiğdeci kuşu besleyen kimse, çiğdeci meraklısı kimse.

mushak+**boz > mushakboz:** Havai fişek uzmanı.

nayrang+**boz > nayrangboz:** Göz bağcı, illüzyonist.

nayza+**boz > nayzaboz:** Mızrak kullanmada mahir, mızrakçı; mızraklı.

parranda+**boz > parrandaboz:** Kuşçu, kuşbaz.

qayroq+**boz > qayroqboz:** Elinde kayrak çalarak oynayan dansçı.

qilich+**boz > qilichboz:** Kılıç oyuncusu, eskrimci.

qurchoq+**boz > qurchoqboz:** (kukla oynatan kimse) Kuklacı.

qush+**boz > qushboz:** Kuşbaz.

qo‘g‘irchoq+**boz > qo‘g‘irchoqboz:** (kukla oynatan kimse) Kuklacı.

sar+**boz > sarboz:** Piyade.

sehr+**boz > sehrboz:** Büyücü, sihirbaz.

sihr+**boz > sihrboz:** Büyücü, sihirbaz.

o‘yin+**boz > o‘yinboz:** 1. Dansçı. 2. Kumarbaz.

shahar+**soz > shaharsoz:** Kent planlamacısı.

shisha+**soz > shishasoz:** Cam üretimi alanında çalışan kimse, cam işçisi.

/+paz/

Farsça “pûhten” “pişirmek” fiilinin geniş zaman kökü ve emir çekimi olup “pişiren, pişir” anlamlarında, Özbek Türkçesinde her türlü yemeği ustalık seviyesinde pişiren kimselerin meslek adlarını türetmede kullanılır (Tolkun, 2002: s. 356). Çok işlek bir ek değildir. Belli başlı sözcüklere eklenir (G‘ulomov, Tixonov, Qo‘ng‘urov, 1977, s. 436).

baliq+**paz > baliqpaz:** Balık pişiren kimse, balık aşçısı.

gijda[5]+**paz > gijdapaz:** Fırıncı, ekmekçi.

holva+**paz > holvapaz:** Helva yapan kimse, helvacı.

kabob+**paz > kabobpaz:** Kebap ustası, kebapçı.

kalla+**paz > kallapaz:** Saka-

5- Kenarı kalın, ortası çukur, yuvarlak pide ekmek.

tatçı.

koshin+**paz > koshinpaz:** Fırınlayarak fayans üreten kimse, fayans üreticisi.

manti+**paz > mantipaz:** Mantı aşçısı, mantıcı.

non+**paz > nonpaz:** Fırıncı, ekmekçi.

osh+**paz > oshpaz:** Aşçı

sombusa+**paz > sombusapaz:** Samse[6] pişirip satan kimse.

somsa+**paz > somsapaz:** Samse pişirip satan kimse.

shakar+**paz > shakarpaz:** Şekerci, şekerlemeci, tatlıcı.

shira+**paz > shirapaz:** Tatlı ustası, tatlıcı, pastacı, şekerci, şekerlemeci.

shiravor+**paz > shiravorpaz:** Tatlı ustası, tatlıcı, pastacı, şekerci, şekerlemeci.

6- Türkistan'a özgü bir çeşit poğaça; bir tür içli börek.

/+gar/, /+kar/

İsimlerin üzerine gelerek meslek, sanat, uğraş bildiren sözcükler türeten bu ek Farsçadaki "kâr (iş)" sözcüğü ile ilgili olup Özbek Türkçesinde meslek adları yapan /+çi/ eki ile aynı işleve sahiptir. holvagar-holvachi, nag'magar-nag'machi vb. (G'ulomov, Tixonov, Qo'ng'urov, 1977, s. 405-406). Bu biçim birimin meslek adı yapan örnekleri aşağıda dikkatlere sunulmuştur.

afsun+**gar > afsungar:** Büyücü, sihirbaz.

dam+**gar > damgar:** (demirci ocağını yakan kimse) Körükçü, körükleyici.

dori+**gar > dorigar:** Eczacı.

firib+gar > **firibgar:** Hilekâr, düzenbaz, üçkâğıtçı, dolandırıcı.

füsun+**gar > fusungar:** Efsuncu, büyücü.

holva+**gar > holvagar:** Helvacı.

jodu+**gar > jodugar:** Büyücü, sihirbaz.

kimyo+**gar > kimyogar:** Kimyacı, kimyager.

kosa+**gar > kosagar:** Çömlekçi.

kudung+**gar > kudunggar:** Kumaşı düzeltmek veya parlaklık vermek için tokmakla döven kimse.

ko'za+**gar > ko'zagar:** Testici; çömlekçi.

mis+**kar > miskar:** Bakırcı.

nag‘ma+**gar > nag‘magar:** Sazende.

rixta+**gar > rixtagar:** Dökümcü.

savdo+**gar > savdogar:** Tüccar, tacir.

sehr+**gar > sehrgar:** Büyücü, sihirbaz.

sovun+**gar > sovungar:** Sabun üreten kimse, sabuncu.

suxan+**gar > suxangar:** Söz ustası; sohbet ustası.

xodim+**gar > xodimgar:** Tellak.

zar+**gar > zargar:** Kuyumcu.

g‘orat+**gar > g‘oratgar:** Yağmacı.

chilan+**gar > chilangar:** Küçük demir eşyalar yapan veya tamir eden kimse.

chit+**gar > chitgar:** Kumaşa desen basan kimse, baskıcı.

chora+**kor > chokar:** Hizmetkâr, uşak

/+do‘z/

Farsçada “dikmek” anlamında kullanılan “dûhten” fiilinin emir şekli olup isimlerin sonuna geldiğinde “diken, dikici” anlamlarında kullanılan ve meslek adı yapan bir son ek yapısına dönüşmüştür (Tolkun, 2002, s. 349).

bachkana+**do‘z > bachkana-do‘z:** Çocuk terzisi.

baxya+**do‘z > baxyado‘z:** Terzi.

bo‘yincha+**do‘z > bo‘yincha-do‘z:** Hamut ustası; saraç.

do‘ppi+**do‘z > do‘ppido‘z:** 1. Doppi diken kimse. 2. Doppi satan kimse.

eski+**do‘z > eskido‘z:** Ayakkabı tamircisi, eskici, köşker.

etik+**do‘z > etikdo‘z:** Çizme diken usta, çizmeci; ayakkabıcı.

gilam+**do‘z > gilamdo‘z**: Halı dokuyan kimse, halıcı.

gul+**do‘z > guldo‘z:** Kumaşa çiçek, gül deseni işleyen kimse.

joma+**do‘z > jomado‘z:** Terzi.

kafan+**do‘z > kafando‘z:** Kefen diken kimse.

kafsh+**do‘z > kafshdo‘z:** Yemeni yapan kimse, yemenici.

kavush+**do‘z > kavushdo‘z:** Yemeni yapan kimse, yemenici.

kashta+**do‘z > kashta+do‘z:** (iğne, tığ vb. ile) Nakış yapan kimse, işlemeci.

kissa+**do‘z > kissado‘z:** Para kesesi diken kimse.

kuloh+**do‘z > kulohdo‘z:** Külah diken kimse, külahçı.

mahsi+**do‘z > mahsido‘z:** Mest yapan kimse, mestçi.

mo‘yna+**do‘z > mo‘ynado‘z:** Kürk diken kimse, kürkçü.

po‘stin+**do‘z > po‘stindo‘z:** Hayvan derisinden kürk diken terzi.

qalpoq+**do‘z > qalpoqdo‘z:** Kalpak diken usta, kalpakçı.

yelkan+**do‘z > yelkando‘z:** Yelken diken kimse, yelkenci.

yo‘rma+**do‘z > yo‘rmado‘z:** Zincire benzer dikişlerle işleme işleyen kimse, nakışçı.

zar+**do‘z > zardo‘z:** Altın ve sırma işleyici kimse; altın sırmacı.

/+furush/

Özbek Türkçesinde son ek vazifesinde kullanılan /+furush/ Farsça “satmak” anlamındaki “furûhten” fiilinin geniş zaman kökü ve emir şeklidir (Tolkun, 2002, s. 349). Özbek Türkçesinde isimlerden sonra geldiğinde “satan, satıcı” anlamında kullanılan meslek adları yapar. Tespit edilen örnekleri aşağıda sıralanmıştır:

aslaha+**furush > aslahafurush:** Silah satıcısı.

atlas+**furush > atlasfurush:** Atlas satıcısı; manifaturacı.

baliq+**furush > baliqfurush:** Balık satıcısı, balıkçı.

boda+**furush > bodafurush:** Alkollü içecek satıcısı, şarap satıcısı.

bo‘yra+**furush > bo‘yrafurush:** Hasır satıcısı; hasır ustası, hasırcı.

diplom+**furush > diplomfurush:** Sahte diploma satan kimse.

doka+**furush > dokafurush:** Şile bezi satan kimse; tülbent satan kimse.

don+**furush > donfurush:** Tahıl tüccarı.

dori+**furush** > **dorifurush**: İlaç yapıp satan kimse; ilaç satan kimse.

do‘ppi+**furush > do‘ppifurush:** Doppi satan kimse.

eski+**furush > eskifurush:** Eskici.

gazlama+**furush > gazlamafurush:** Bezzaz, manifaturacı.

gilam+**furush > gilamfurush:** Halı satan kimse, halıcı.

gul+**furush > gulfurush:** Çiçek satan kimse, çiçekçi.

hasip[7]+**furush > hasipfurush:** Bağırsak dolması yapıp satan kimse.

holva+**furush > holvafurush:** Helva satıcısı, helvacı.

ipak+**furush > ipakfurush:** İpek satıcısı, ipek kumaş satıcısı, ipek tüccarı, ipekçi.

jiyak+**furush > jiyakfurush:** (giysi için) Zıh satıcısı.

jo‘xori+**furush > jo‘xorifurush:** Mısır satıcısı, mısırcı.

kitob+**furush > kitobfurush:** Kitapçı.

ko‘tara+**furush > ko‘tarafurush:** Toptancı.

latta+**furush > lattafurush**: Eski giysiler alıp satan kimse, eskici.

meva+**furush > mevafurush:** Meyve satıcısı, manav.

nos+**furush > nosfurush:** Enfiye satıcısı, enfiyeci.

odam+**furush > odamfurush:** Köle tüccarı; esir tüccarı.

olma+**furush > olmafurush:** Elma satıcısı, elma tüccarı.

paxta+**furush > paxtafurush:** Pamuk tüccarı, pamukçu

qandolat+**furush > qandolatfurush**: Pastacı, tatlıcı, pastane; şekerlemeci.

qatiq+**furush > qatiqfurush:** (yoğurt satan kimse) Yoğurtçu.

qul+**furush > qulfurush:** Köle taciri.

qo‘y+**furush > qo‘yfurush:** Koyun alıp satan kimse, celep, celepçi.

rezavor+**furush > rezavorfurush:** 1. Ufak tefek şeyler satan kimse, zerzevatçı. 2. Yeşillik satan kimse, sebzeci, zerzevatçı.

rovoch+**furush > rovochfurush:** Işkın yetiştiren veya satan kimse, ışkıncı.

sabzi+**furush > sabzifurush:** Havuç satıcısı.

somsa+**furush > somsafurush:** Samse[8] satan kimse.

tamaki+**furush > tamakifurush:** Tütün satıcısı, tütüncü.

tan+**furush > tanfurush:** Hayat kadını, fahişe.

teri+**furush > terifurush:** Deri tüccarı.

tuxum+**furush > tuxumfurush:** Yumurta satıcısı.

to‘ppi+**furush > to‘ppifurush:**

7- Bir çeşit mumbar dolması, bağırsak dolması.

8- Somsa için *bk.* 4. dipnot.

Doppi satan kimse.

vo+furush > vofurush: 1. Ayakkabı satıcısı, kunduracı, ayakkabıcı, kavaf. 2. Hırdavatçı, nalbur.

xotin+**furush > xotinfurush:** Muhabbet tellalı, kavat, pezevenk.

o‘rik+**furush > o‘rikfurush:** Kayısı satıcısı; kayısı tüccarı.

o‘tin+**furush > o‘tinfurush:** Odun satan kimse, oduncu.

g‘o‘za+**furush > g‘o‘zafurush:** Pamuk tüccarı.

shoyi+**furush > shoyifurush:** İpekli tüccarı, ipekçi.

charm+**furush > charmfurush:** Meşin veya kösele alıp satan kimse, deri tüccarı.

chinni+**furush > chinnifurush:** Çini satan kimse, çinici; porselen satan kimse, porselenci.

chit+**furush > chitfurush:** Pamuk kumaş satıcısı, pamuk kumaş taciri, manifaturacı.

chopon+**furush > choponfurush:** Kaftan satıcısı, kaftancı.

choy+**furush > choyfurush:** Çay satıcısı, çay tüccarı.

/+kash/

Sonuna eklendiği sözcüklere “çeken” anlamı katan bu ek Farsça “keşiden” fiilinin geniş zaman kökü ve emir şeklidir. Özbek Türkçesinde son ek vazifesinde kullanılan /+kash/ genellikle meslek isimleri yaparken bazı örneklerde sıfat yapan ek işlevinde kullanıldığı da ifade edilebilir. dardkash “dertli”, zahmatkash “çalışkan”, dilkash “tatlı dilli” vb. (Yıldırım, 2020, s. 45).

arava+**kash > aravakash:** At arabacı.

arra+**kash > arrakash:** (testereyle çalışan kimse) Bıçkıcı.

bel+**kash > belkash:** Kerpiç ustasının bel (kürek) ile çalışan yardımcısı.

hassa+**kash > hassakash:** Cenaze veya düğün evinde, kapının önünde bekleyen ve gelip gidenleri karşılayan ya da uğurlayan kimse.

hazil+**kash > hazilkash**: Soytarı.

juvoz+**kash > juvozkash: 1.** Çeltik ayıklama değirmeninde çalışan kimse. **2.** Ezimevinde çalışan kimse; tasirhane sahibi.

kamon+**kash > kamonkash:** Okçu, kemankeş.

kema+**kash > kemakash:** Gemi

kaptanı, gemici, denizci.

ketmon+**kash > ketmonkash: 1**. Çapa üreten usta, çapa üreticisi, çapa yapımcısı. **2.** Çapa ile çalışan kimse, çapacı.

kinna+**kash > kinnakash:** Üfürükçü, kam, şaman.

kira+**kash > kirakash:** Kira ile yük hayvanı veya araba tutarak taşımacılık yapan kimse.

loy+**kash > loykash:** İnşaat için çamur hazırlayan ve taşıyan kimse, kilci.

parma+**kash > parmakash:** Burgucu, delici, sondajcı.

paxsa+**kash > paxsakash:** Kerpiç duvar ustası.

paxta+**kash > paxtakash:** Pamuk tüccarı, pamukçu.

payvand+**kash > payvandkash:** 1. (ağaç için) Aşı yapan kimse, aşıcı. 2. Kaynak ustası, kaynakçı.

pilla+**kash > pillakash:** Koza çeken kimse, kozadan ipek üreten kimse; kozacı.

qalam+**kash > qalamkash:** Şair; yazar.

surat+**kash > suratkash: 1.** Ressam. **2.** Fotoğrafçı.

terma+**kash > termakash:** Antoloji hazırlayan, antolojici.

tuya+**kash > tuyakash:** Deveyle taşımacılık yapan kimse.

xat+**kash > xatkash:** Yazıcı, yazman, kâtip.

xizmat+**kash > xizmatkash:** Hizmetkâr, hizmetçi, uşak

zambil+**kash > zambilkash:** Teskere ile malzeme taşıyan kimse.

o‘rta+**kash > o‘rtakash:** Sofrada, ziyafette yönetici, masa yöneticisi.

o‘tin+**kash > o‘tinkash:** Odun satan kimse, oduncu.

childirma+**kash > childirmakash:** Tef çalan kimse, tefçi.

chilim+**kash > chilimkash:** Nargile çektiren kimse, nargileci.

chirmanda+**kash > chirmandakash:** Tef çalan kimse, tefçi.

chizma+**kash > chizmakash:** 1. Çizimci, tasarımcı; grafikçi. 2. Çiçek nakşı işlemek için bezin üzerine desen taslağı çizen kimse, tasarımcı.

/+kor/

Farsça "iş, güç" anlamında kullanılan "kâr" sözcüğü Özbek Türkçesinde meslek adı yapan bir yapım unsuru olarak kullanılmaktadır.

bino+**kor > binokor:** İnşaat işçisi, usta; mimar.

bunyod+**kor > bunyodkor:** Kurucu, müessis.

bug'doy+**kor > bug'doykor:** Buğday yetiştiricisi.

dana+**kor > danakor:** Aracı, elçi, vekil.

fotohavas+**kor > fotohavaskor:** Amatör fotoğrafçı.

ganch+**kor > ganchkor:** Alçı veya kaymak taşı ustası, alçıcı.

gil+**kor > gilkor:** Alçı veya kaymak taşı ustası, alçıcı.

gul+**kor > gulkor:** Oymacı, hakkâk; nakışçı, nakkaş.

jo'xori+**kor > jo'xorikor:** Mısır yetiştiren kimse, mısır çiftçisi, mısırcı.

kanda+**kor > kandakor:** Metal üzerine işleme yapan kimse, metal oymacısı, kakmacı, kündekâri ustası.

kartoshka+**kor > kartoshkakor:** Patates yetiştiricisi.

koshin+**kor > koshinkor:** Fayans ustası, fayansçı.

lavlagi+**kor > lavlagikor:** Pancar yetiştiricisi.

lub+**kor > lubkor:** Lifli ürünler yetiştiren çiftçi.

makkajo'xori+**kor > makkajo'xorikor:** Mısır çiftçisi, mısırcı.

mardi+**kor > mardikor:** 1. Gündelik işçi, gündelikçi. 2. Birinci Dünya Savaşı yıllarında, Çarın fermanıyla, Rusya'ya bağlı memleketlerden toplanarak cephe gerisi ağır işlerde çalıştırılan kimse, merdikâr.

paxta+**kor > paxtakor:** Pamuk çiftçisi.

pilla+**kor > pillakor:** İpek böceği yetiştiren kimse.

sabzavot+**kor > sabzavotkor:** 1. Sebze yetiştiren kimse. 2. Sebze satan kimse, sebzeci, zerzevatçı.

san'at+**kor > san'atkor:** Sanatkâr, sanatçı.

sar+**kor > sarkor:** 1. Yönetici, sorumlu. 2. Hive Hanlığı'nda top arabalarının naklinden sorumlu kimse.

sehr+kor > sehrkor: Büyücü, sihirbaz.

sir+**kor > sirkor:** 1. Sır (saydam veya donuk vernik) ile çalışan kimse**.** 2. Ayna ustası.

tamaki+**kor > tamakikor:** Tütün yetiştiricisi, tütüncü.

usta+**kor > ustakor:** Ustabaşı.

xizmat+**kor > xizmatkor:** Hizmetkâr, hizmetçi, uşak.

zig‘ir+**kor > zig‘irkor:** Keten eken ve yetiştiren kimse, ketenci.

o‘yma+**kor > o‘ymakor:** Oymacı, hakkâk.

g’alla+**kor > g’allakor:** (tahıl yetiştiren) Çiftçi.

sholi+**kor > sholikor:** Pirinç eken kimse, çeltikçi.

chora+**kor > chorakor:** Ürünün dörtte biri karşılığında başkasının toprağını işleyen kimse, maraba.

choy+**kor > choykor:** Çay yetiştiricisi, çaycı.

/+soz/

Farsça “bina etmek, yapmak; icat etmek; yaratmak; tayin etmek; tertip etmek; süslemek; okşamak; donatmak; pişirmek; telif etmek; tedbir almak” (Kanar, 1998, s. 337) anlamlarında kullanılan “sâhten” fiili Özbek Türkçesinde /+soz/ son eki olarak kullanılır ve meslek adları yapar. Tespit edilen örnekleri aşağıda sırlanmıştır:

arava+**soz > aravasoz:** (motorsuz) Araba ustası

asbob+**soz > asbobsoz:** 1. Zanaatkâr. 2. (her türlü) Alet edevat üreticisi.

avtomobil+**soz > avtomobilsoz:** Otomotiv endüstrisi çalışanı.

imorat+**soz > imoratsoz:** İnşaat ustası; inşaatçı.

igna+**soz > ignasoz:** İğne yapan usta, iğne üreten kimse.

kabel+soz **> kabelsoz:** 1. (kablo üreticisi) Kablocu. 2. (kablo döşeyen kimse) Kablocu.

kema+s**oz > kemasoz:** Gemi inşa eden kimse; gemi tamircisi.

mashina**+soz > mashinasoz:** 1. Makine üreticisi; makinist. 2**.** Makine tamircisi.

mebel+**soz > mebelsoz:** Mobilya üreticisi, mobilyacı.

metro+**soz > metrosoz:** Metro uzmanı, metro teknisyeni, metro kurucusu.

miltiq+**soz > miltiqsoz:** Tüfek yapan usta, tüfek ustası.

muqova+**soz > muqovasoz:** Ciltçi, mücellit.

na'ma+**soz > na'masoz:** Sazende.

oynak+**soz > oynaksoz:** Gözlük tamircisi.

panjara+**soz > panjarasoz:** Parmaklık yapan usta, korkuluk yapan usta; doğramacı.

pichoq+**soz** > **pichoqsoz:** Bıçak ustası, bıçakçı.

qayiq+**soz > qayiqsoz:** Kayık yapan usta.

qurol+**soz > qurolsoz:** Silah yapımcısı, silah ustası.

rom+**soz > romsoz:** (pencere veya kapı kasası yapan usta) Doğramacı.

sandiq+**soz > sandiqsoz:** Sandık ustası, sandıkçı.

soat+**soz** > **soatsoz:** (saat yapan ya da tamir eden usta) Saatçi.

stanok+**soz > stanoksoz:** Freze üreticisi; freze tamircisi.

tobut+**soz > tobutsoz:** Tabut ustası, tabutçu.

traktor+**soz > traktorsoz:** Traktör üreticisi.

tunuka+**soz > tunukasoz**: 1. Sac çatı yapan usta. 2. Sacdan farklı şeyler yapan usta, tenekeci.

uy+**soz > uysoz**: İnşaat işçisi, usta.

uzangi+**soz > uzangisoz:** Üzengi yapan usta, üzengici.

yarog'+**soz > yarog'soz:** Silah yapan kimse, silahçı.

yashik+**soz > yashiksoz:** Kutu veya kasa yapan kimse, kutucu; kasacı.

yog'och+**soz > yog'ochsoz:** Doğramacı.

yo'l+**soz > yo'lsoz:** Yol yapımında çalışan kimse, yol yapımcısı; yol uzmanı, ulaştırma mühendisi.

chinni+**soz > chinnisoz:** Çini yapan kimse, çinici; porselen yapan kimse, porselenci.

/+shunos/

"Tanımak, bilmek" anlamındaki Farsça "şinâhten" fiilinin geniş zaman kökü ve emir şeklidir. Özbek Türkçesinde son ek gibi kullanılan yapım unsurudur. Genellikle herhangi bir bilim dalı ile ilgili uzman olan kişileri ifade etmede kullanılır.

adabiyot+**shunos > adabiyotshunos:** Edebiyat bilimci.

arab+**shunos > arabshunos:** Arap dili, edebiyatı, tarihi ve kültürü alanlarında uzman kimse.

arxiv+**shunos > arxivshunos:** Arşiv uzmanı, arşiv bilimci.

atama+**shunos > atamashunos:** Terim bilimci.

bibliografiya+**shunos > bibliografiyashunos:** Bibliyograf.

bioiqlim+**shunos > bioiqlimshunos:** Biyolojik iklimci, biyolojik iklim uzmanı.

dori+**shunos > dorishunos:** Eczacı.

doston+**shunos > dostonshunos:** Destan araştırmacısı, destan uzmanı.

eron+**shunos > eronshunos:** İraniyatçı, İranolog, Farsolog

folklor+**shunos > folklorshunos:** Halk edebiyatı uzmanı; halk bilimci, folklorcu.

gavhar+**shunos > gavharshunos:** Değerli taş uzmanı, gemelog.

hindi+**shunos > hindishunos:** Hindolog.

huquq+**shunos > huquqshunos:** Hukukçu.

islom+**shunos > islomshunos:** İslam âlimi.

iqlim+**shunos > iqlimshunos:** İklim bilimci.

jamiyat+**shunos > jamiyatshunos:** Toplum bilimci, sosyolog

kino+**shunos > kinoshunos:** Sinema uzmanı, sinema bilimci; sinema/film eleştirmeni.

kitob+**shunos > kitobshunos:** Kitaplık bilimci, kütüphaneci.

lahja+**shunos > lahjashunos:** Lehçe uzmanı.

lug‘at+**shunos > lug‘atshunos:** Sözlük bilimi uzmanı.

ma’dan+**shunos > ma’danshunos:** Maden uzmanı; metal ve mineral uzmanı.

matn+**shunos > matnshunos:** Metin bilimci.

mashina+**shunos > mashinashunos:** Makine mühendisi; makine uzmanı, makinist.

metall+**shunos > metallshunos:** Metal bilimci, metalürji uzmanı.

musiqa+**shunos > musiqashunos:** Musikişinas.

muzey+**shunos > muzeyshunos:** Müzeci.

muzika+**shunos > muzikashunos:** Musikişinas.

nabotot+**shunos > nabototshunos:** Bitki bilimci.

avoiy+shunos **> navoiyshunos:** Ali Şîr Nevaî üzerine çalışmış kimse, Nevaî uzmanı.

okean+**shunos > okeanshunos:** Okyanus bilimci.

paxta+**shunos > paxtashunos:** Pamuk ıslahı uzmanı.

parranda+shunos > parrandashunos: Kuş bilimci, ornitolog.

qonun+**shunos > qonunshunos:** Hukukçu.

ruh+**shunos > ruhshunos:** Ruh bilimci, ruhiyatçı, psikolog.

san'at+**shunos > san'atshunos:** Sanat uzmanı; sanat danışmanı.

siyosat+**shunos > siyosatshunos:** Siyaset bilimci.

slavyan+**shunos > slavyanshunos:** Slavist.

somiy+**shunos > somiyshunos:** Samiler üzerine araştırma yapan kimse, Sami uzmanı.

sug'd+**shunos > sug'dshunos:** Soğdlar hakkında uzman kimse.

tabiat+**shunos > tabiatshunos:** Doğa bilimci.

tamaki+**shunos > tamakishunos:** Tütün uzmanı.

tarix+shunos **> tarixshunos:** Tarih uzmanı, tarihçi.

tarjima+shunos > tarjimashunos: Çeviri uzmanı; tercüme bilim dalı uzmanı.

teatr+**shunos > teatrshunos:** Tiyatro uzmanı, tiyatro araştırmacısı.

til+**shunos > tilshunos:** Dil bilimci.

tola+**shunos > tolashunos:** Lif uzmanı.

tovar+**shunos > tovarshunos:** Emtia araştırmacısı; alış-satış uzmanı.

tuproq+**shunos** > **tuproqshunos:** Toprak bilimci.

turkiy+**shunos > turkiyshunos:** Türklük bilimi uzmanı, Türkiyat uzmanı, Türkolog.

turk+**shunos > turkshunos:** Türklük bilimi uzmanı, Türkiyat uzmanı, Türkolog.

urug'+**shunos > urug'shunos:** Tohum üretimi sahasında uzman kimse, tohumcu.

virus+**shunos > virusshunos:** Virolog.

xarita+**shunos > xaritashunos:** Haritacı, kartograf.

xitoy+**shunos > xitoyshunos:** Sinolog.

yulduz+**shunos > yulduzshunos:** Yıldız bilimci, yıldız uzmanı.

zar+**shunos > zarshunos:** Kuyumcu, sarraf.

zilzila+**shunos > zilzilashunos:** Deprem bilimci, sismolog.

o‘lka+**shunos > o‘lkashunos:** (belli bir memleketin, bölgenin tarih, kültür, ekonomi vb. diğer yönleri üzerine uzman kimse) Bölge uzmanı.

o‘rmon+**shunos > o‘rmonshunos:** Ormancılık uzmanı.

o‘simlik+shunos > o‘simlikshunos: Bitki bilimci, botanikçi.

sharq+**shunos > sharqshunos:** Doğu bilimci, şarkiyatçı, müsteşrik, oryantalist.

/+bof/

باف kelimesi, “dokumak, örmek” anlamındaki “بافتن” mastarının muzari gövdesi olup isimlerle birleşerek birleşik isimler oluştururlar. ابریشم باف/ipek ören, جوراب باف/ çorap ören vb. gibi (Dihhuda, 1377 hş., s. 4211). Farsça sözcüklerde yer alan “-â-” sesi düzenli olarak Özbek Türkçesinde “-o-” sesine değişmektedir. Bu yapım unsurunda da aynı fonetik hadise gerçekleşmektedir ve bu biçim birim /+bof/ şeklinde kullanılmaktadır. Bu yapım unsurunun dokumacılıkla uğraşan kişileri ifade eden meslek adları yaptığı örnekler aşağıda sıralanmıştır:

adras+**bof > adrasbof:** Yerel bir kumaş olan “adras”[9] dokumacısı.

alacha+**bof > alachabof (I):** Alaça[10] kumaşını dokuyan usta.

alacha+**bof > alachabof (II):** “Alaça”[11] kavun türünün üreticisi.

gilam+**bof > gilambof:** Halı dokuyan kimse, halıcı.

shoyi+**bof > shoyibof:** İpek dokuyucu kimse.

9- Arışı ipek argacı ise pamuk olan, atlastan biraz daha kalın yerel bir kumaş.

10- Çizgili, yarı ipek, el dokuma kumaş.

11- Yerel bir kavun türü.

/+voy/

Farsçada isimden isim yapım eki olarak kullanılan /+vâ/ Özbek Türkçesinde hem “-â-” sesinin “-o-” sesine değişimiyle hem de son seste gerçekleşen ünsüz türemesiyle /+voy/ şeklinde kullanılagelmiştir. “*Humayun Ferruh’a*

göre Farsçada bu ek fail, ism-i fail ve meslek sahibi anlamlarını verir: öncü, lider پیشوا ***fırıncı*** ناتوا" (Hacerî, 1377 hş., s. 244). Özbek Türkçesinde çok yaygın bir kullanıma sahip değildir.

non+**voy > nonvoy:** Fırıncı, ekmekçi.

nos+voy > nosvoy: Enfiye satıcısı, enfiyeci.

nov+voy > novvoy: Fırıncı, ekmekçi.

/+gard/

Sonuna eklendiği sözcüklere "dönen, dolaşan" anlamları katarak sıfatlar oluşturan bu ek tek bir sözcükte meslek adı oluşturmuştur. Özbek Türkçesinin tarihî döneminde yaşayan bu sözcük de zaman içerisinde kullanımdan düşmüştür.

shab+gard > **shabgard:** Gece bekçisi.

/+gir/

Farsçada "tutmak" anlamındaki "giriften" fiiline dayanan bu son ek gibi kullanılan biçim birim çok işlek değildir.

boj+**gir > bojgir:** Vergi toplayıcısı, tahsildar

fazo+**gir > fazogir:** Uzay adamı, astronot, kozmonot.

tavkar+**gir > tavkargir:** (kumar oyunlarında) Komisyoncu, simsar.

tob+**gir > tobgir:** (yarışlar için) At yetiştirici.

xamir+**gir > xamirgir:** Hamurcu.

chosh+**gir > choshnigir:** Çeşnici, çeşnicibaşı.

SONUÇ

Bu çalışmada Özbek Türkçesinde Farsça son ek veya son ek gibi kullanılan unsurlarla oluşturulan meslek adları ile ilgili söz varlığı Özbek Dilinin İzahlı Lugati esas alınarak ortaya çıkarılmıştır. Özbek Türkçesinde son ek gibi kullanılan 14 dilbilgisel unsur (/+bon/, /+boz/, /+paz/, /+gar/-/+kar/, /+do'z/, /+furush/, /+kash/, /+shunos/, /+kor/, /+soz/, /+bof/, /+voy/, /+gard/, /+gir/) tespit edilmiştir. Tespit edilen bu yapım unsurlarıyla oluşturulmuş toplam 322 kelime madde başı olarak sıralanmıştır. Her bir madde başının Türkiye Türkçesiyle karşılıkları

verilmiştir. Eklerin bu toplam sayıya oranları değerlendirildiğinde en yaygın kullanılan ekin 62 kelimeyle herhangi bir bilim dalı ile ilgilenen ve uzmanlaşan kişileri ifade etmek için kullanılan "şinâhten" fiilinin geniş zaman kökü ve emir şekli olan /+shunos/ biçiminin olduğu görülmektedir. Bu çalışmada tespit edilen /+bof/ ve /+voy/ biçim birimlerinden yapım unsuru olarak daha önce herhangi bir Özbek Türkçesi gramerinde bahsedilmediği görülmektedir. Ancak tespit edilen örnekler Farsçada da kullanımı olan bu yapıların bazı sessel değişimle Özbek Türkçesinde de mevcut olduğunu göstermektedir. Özbek Türkçesinin söz varlığı içerisinde önemli bir etkiye sahip olan Farsça, meslek adı oluşturan yapım unsurlarının mevcudiyeti açısından da göz ardı edilemeyecek bir orana sahiptir. İki dil arasındaki dilbilgisel alıntılar çok köklü bir etkileşimin tezahürü olarak ifade edilebilir.

Etik Beyan

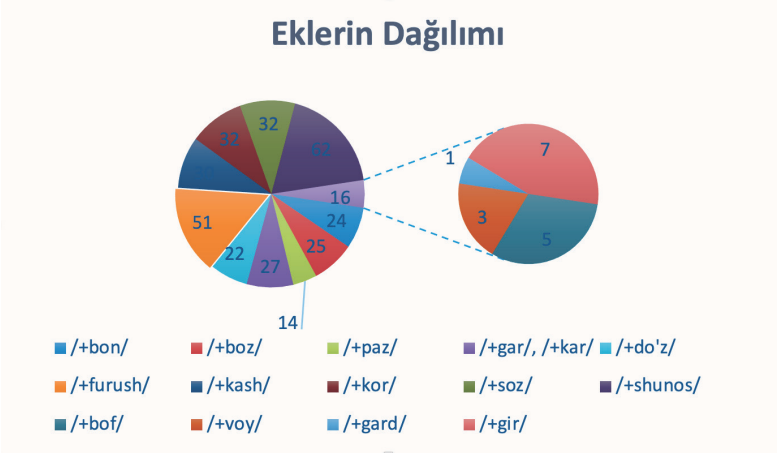

"Özbek Türkçesinde Farsça Son Eklerle Oluşturulan Meslek Adları" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Bu araştırma etik kurul kararı zorunluluğu taşımamaktadır. Makale, Etik Kuralları Yayın Etiği Komitesinin (Committe on Publication Ethics-COPE) yazar, hakem ve editörler için belirtilen kurallardan yararlanılarak oluşturulmuş olan Anasay dergisi etik kuralları çerçevesinde yazılmıştır.

KAYNAKÇA

Çağbayır, Y. (2007). *Ötüken Türkçe Sözlük (5 Cilt)*. İstanbul: Ötüken Neşriyat A. Ş.

Dihhuda, Ali Ekber. (1377 hş.). *Lugatname-yi Dihhuda*, III. Tahran: Müessese-i Lugatname-yi Dihhuda.

G‘ulomov, A., Tixonov, A. N., Qo‘ng‘urov. (1977). *O‘zbek Tili Morfem Lug‘ati.* Toshkent: O‘qituvchi Nashriyoti.

Gürsu, U. (2013). Kazak Türkçesindeki Farsça Kökenli Ekler ve Sonek Vazifesinde Kullanılan Emir Gövdeleri. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 39-86.

Hacerî, Z. (1377 hş.). *Ferheng-i Vendhâ-yi Zebânî Farsî.* Tahran: İntişarat-i Ava-yi Nur.

Ibragimov, M. (2022). O‘zbek Tiliga O‘zlashgan Fors-Tojikcha Affisklar. *PEDAGOGS international research journal, Volume-5, Issue-1, March, 61-67.*

Kanar, M. (1998). *Büyük Sözlük Türkçe Farsça.* İstanbul: Birim Yayınları.

Karaağaç, G. (2015). *Türkçenin Alıntılar Sözlüğü.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Karaağaç, G. (2008). *Türkçe Verintiler Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Madvaliyev, A. (tahriri ostida). (2006). *O’zbek Tilining Izohli Lug’ati (5 Jild)*. Toshkent: O’zbekiston Milliy Entsiklopediyasi Davlat Ilmiy Nashriyoti.

Özlük, D. (2019). *Türkiye Türkçesinde Farsça kökenli kelimeler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Rasulova, N. N. (2020). Fors-Tojik Tilidan O‘zlashgan Taom Nomlari. *“Science and Education” Scientific Journal, November / Volume 1 Issue 8, 363-366.*

Tolkun, S. (2002). Özbek Türkçesinde Yeni Kelime Türetmede Kullanılan Yabancı Unsurlar. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 14, Mart, 337-365.

Yıldırım, H. (2020). *Özbek Türkçesi Dilbilgisi-Alıştırmalar-Konuşma-Metinler.* Ankara: Delta Kültür Yayınevi.

Zülfikar, H. (2007). Meslek Adları ve –CI ekinin Türkçedeki İşlevleri. *Belleten*, 172-218.

İnternet kaynakları

https://kompy.info/qarshi-davlat-universiteti-v3.html?page=14 03.08.2022

http://www.otukensozluk.com/05.08.2022

https://uz.wiktionary.org/wiki/chokar 30.09.2022

https://sozluk.gov.tr/